

Mustaqillikka erishish arafasida O'zbekistondagi ijtimoiy-siyosiy jarayonlar

Keldiyeva Shahnoza

Salimova Muhabbat

Andijon Davlat Pedagogika instituti

ijtimoiy Fanlar kafedrası o'qituvchisi

Sotvoldiyeva Mehribon Iqboljon qizi

Yo'lchiboyeva Oysara Sharifjon qizi

Alijonova Mohlaroy Adhamjon qizi

Andijon davlat pedagogika institute Aniq

fanlar fakulteti Fizika yo'nalishi talabalari

Annotatsiya: Ushbu maqolada mustaqillikka erishish arafasida O'zbekistondagi ijtimoiy-siyosiy jarayonlar haqida keltirib o'tilgan. O'zbekistonning eng yangi tarixi biz uchun, avvalo, mamlakatimizning 1991-yildan keyin bosib o'tgan tarixiy yo'li mohiyati va mazmunini anglab yetish muhimdir. Bu jarayon qanday borganligini, mamlakatimiz mustaqillik arafasida va uning dastlabki yillarida qanday muammolarga duch kelganini tushunib yetish muhim. O'zbekistonning eng yangi tarixini o'rganishda jamiyatni ijtimoiy-iqtisodiy isloh qilishdagi o'zbek modelining konseptual asoslarini idrok etish, davlatimizning global va mintaqaviy integratsiya jarayonlarida ishtiroki bilan bog'liq

masalalarning to'g'ri va haqqoniy tahlilini xalqimiz va kelajak avlodga yetkazishning nazariy va amaliy jihatlari va uni tashkil qilishning xususiyatlari yoritilgan.

Kalit so'zlar: "Qayta qurish", "Paxta ishi", "O'zbek ishi", tanazzul, qatag'on, parchalanish, Davlat tili to'g'risidagi qonun, suverenitet, Mustaqillik deklaratsiyasi, mustaqillik, saylov, referendum, Prezidentlik boshqaruvi.

Аннотация: В данной статье затронуты общественно-политические процессы в Узбекистане накануне независимости. Новейшая история Узбекистана для нас, прежде всего, важна для понимания сути и смысла исторического пути нашей страны после 1991 года. Важно понять, как проходил этот процесс, с какими проблемами столкнулась наша страна накануне независимости и в первые годы ее существования. Понимание концептуальных основ узбекской модели социально-экономического реформирования общества при изучении новейшей истории Узбекистана, теории передачи правильного и правдивого анализа вопросов, связанных с участием нашей страны в глобальной и региональной интеграции. процессов нашему народу и будущему поколению, а также выделены практические аспекты и особенности его организации.

Ключевые слова: «Реконструкция», «Хлопковое дело», «Узбекское дело», упадок, репрессии, распад, Закон о государственном языке, суверенитет, Декларация независимости, независимость, выборы, референдум, Администрация президента.

Abstract: In this article, the socio-political processes in Uzbekistan on the eve of independence are mentioned. The newest history of Uzbekistan for us, first of all, it is important to understand the essence and meaning of the historical path of our country after 1991. It is important to understand how this process went, what problems our country faced

on the eve of independence and in its first years. Understanding the conceptual foundations of the Uzbek model of socio-economic reform of society in the study of the latest history of Uzbekistan, the theory of conveying the correct and truthful analysis of the issues related to the participation of our country in the global and regional integration processes to our people and the future generation and practical aspects and features of its organization are highlighted.

Key words: "Reconstruction", "Cotton case", "Uzbek case", decline, repression, fragmentation, State language law, sovereignty, Declaration of Independence, independence, election, referendum, Presidential administration.

«O'zbekiston jamoatchiligi o'zining eng yaqin tarixidagi Gorbachyov, Ligachyov komandasi xalqni jilovda tutib turish, uning o'sib kelayotgan milliy va siyosiy ongini bo'g'ish niyatida «paxta ishi», «o'zbeklar ishi» deb atalmish tuhmatlarni to'qib chiqargan, biz o'zbeklarga turli-tuman sharmandali tamg'alar yopishtirilgan fojiali sahifalarni hech qachon unutmaydi».

ISLOM ABDUG'ANIYEVICH KARIMOV

1989-yil 21-oktabrda qabul qilingan «O'zbekiston Respublikasining davlat tili haqida»gi qonun xalqimiz milliy ongining rivojlanishida, mamlakat mustaqilligining mustahkamlanishida, madaniy merosning tiklanishi va jamiyatning ma'naviy yangilanishida muhim rol o'ynadi. Qonunning o'zbek tiliga Davlat tili maqomini berish to'g'risidagi qoidalari keyinroq, 1992-yil 8-dekabrda qabul qilingan O'zbekiston Konstitutsiyasida mustahkamlab qo'yilgan bo'lib, bu ko'pchilik aholining, respublikada yashovchi barcha millat va elatlarning, aholining, respublikada yashovchi barcha millat va elatlarning namoyandalari tomonidan ma'qullandi va qo'llab-quvvatlandi. Davlat tili haqidagi Qonun

qabul qilinganidan keyingi yillar mobaynida respublikada katta ish qilindi. O'zbek tilini davlat hokimi-yati va boshqaruv organlarida, sudlarda, davlat notarial idoralarida qo'llash to'g'risidagi moddalar ro'yobga chiqarildi. Xalq ta'limi, fan sohalarida, ommaviy axborot vositalarida tub o'zgarishlar amalga oshirildi. Ko'plab tarixiy nomlar tiklandi, atamalar milliy til asoslariga muvofiq yangilana boshlandi. Davlat tili respublika ijtimoiy hayotiga chuqurroq kirib bordi. Ayni paytda boshqa milliy tillarni o'rganish va ulardan foydalanish uchun sharoitlar yaratildi. Til muammosiga jiddiy ilmiy-amaliy tarzda yondashuv ta'minlandi. Bu esa, qonun qabul qilish arafasida ayrim kishilarda paydo bo'lgan til muammolari atrofida, xususan, Davlat tili bilan bir qatorda rasmiy til ham e'lon qilinar-mish, degan uydirmalar, soxtakorliklar va siyosiy o'yinlarni bartaraf etdi. Respublikada yashaydigan boshqa xalqlarning tillarini o'rganish va qo'llash erkinligi ta'minlanishi bilan birga O'zbekistonda aholining mutlaq ko'pchiligi foydalanadigan bitta davlat tili bo'lishi kerak, degan nuqtayi nazarga amal qilindi.

Paxta ishi

Qatag'onlikning navbatdagi yangi bosqichi 80-yillarga to'g'ri keldi. Bu qatag'onlik sovetlar hukumatining yana bir navbatdagi nayrangi bo'lib, «O'zbek ishi», «paxta ishi», «O'zbek mafiyasi», «qo'shib yozish» kabi izohli lug'atimizga mustamlakachilar tomonidan kiritilgan.

«Paxta ishi», «qo'shib yozishlar» masalasi ham aslida 1983-yilda boshlangan. O'zKompartiya MQning XVI plenumi va unda Inomjon Usmonxo'jayevning Markazdan O'zbekistonga kadrlar bilan «yordam berish»ni so'rab qilgan murojaatidan so'ng bu ish avj oldi. O'zbekistonga yuzlab, minglab kadrlar yuborildi. Bu «kadrlar desanti» tarkibida o'zbek xalqi, turkiylar va musulmonlarga qalbida nafrat va shovinizm g'oyalari burqsib turgan jallod-fashistlar ko'p edi. Bular Anishev, Ogaryuk, Klepikov, Satin, Nesterenko, Buturlin, O.Gaydanov, E.Didorenko, Lyubimov, Ivanov, Galkin, Kartashyan va boshqalardir. «Paxta ishi» bo'yicha juda ko'p guruhlar tashkil qilindi. «Barcha Konstitutsiyaga ko'ra O'zbekiston

suveren davlat sanalsa ham uning prokurori, respublika rahbariyati bilan maslahatlashilmagan holda SSSR Bosh prokurori tomonidan tayinlanardi».

O'zbekistonda Prezidentlik boshqaruvi joriy etilishi.

1990-yil, fevral-aprel oylarida O'zbekiston Oliy Kengashi va Mahalliy Kengashlariga saylovlar bo'lib o'tdi. Bu saylovlarning ilgarigi davrdagi saylovlardan farqi shunda ediki, mamlakat tarixida 36 marta ko'pgina okruglarda saylovlar bir necha nomzodlar davog'arligida o'tkazildi. Ammo O'zbekiston Oliy Kengashiga nomzod ko'rsatgan 500 okrugdan 174 tasida muqobil nomzodlar ko'rsatilmadi. Saylovni tashkil etish va o'tkazish jarayoni demokratik talablar darajasida bo'ldi, deb ayta olmaymiz, nomzodi ko'rsatilgan vakillarning hammasiga bir xil sharoit va imkoniyatlar yaratilmadi. Bu va boshqa sabablar taqozosiga ko'ra saylangan nomzodlarning 95 foizini kommunistik firqa a'zolari tashkil etdilar. «Yangi shakllangan 12-chaqiriq O'zbekiston Oliy Kengashi 1-sessiyasining respublika istiqboli uchun katta ahamiyatga molik va sobiq Ittifoq doirasida birinchi bo'lgan siyosiy qarori - O'zbekistonda Prezidentlik boshqaruvini joriy etishi bo'ldi. 1990-yil, 24-martda respublika kompartiyasining birinchi kotibi Islom Karimov O'zbekistonning birinchi Prezidenti etib saylandi. Islom Karimov - davlat va siyosat arbobi, O'zbekiston Respublikasining birinchi Prezidentidir. U 1938-yilda Samarqandda tug'ilgan. O'rta Osiyo Politehnika instituti va Toshkent Xalq xo'jaligi institutlarini tamomlagan. 1960-yildan «Tashselmash» zavodida avval master yordamchisi, so'ngra master, texnolog bo'lib ishlagan. 1961- yildan V.P.Chkalov nomidagi Toshkent aviatsiya ishlab chiqarish birlashmasida muhandis, yetakchi muhandis konstruktorlik qildi. 1966- yildan O'zbekiston Davlat Plan Qo'mitasida fan vayangi texnikani joriy etish bo'liminingbosh mutaxassisi, so'ngra RespublikaDavlat Plan qo'mitasi raisining birinchi o'rinbosari lavozimlarida ishladi. 1983- yildan O'zbekiston Moliya vaziri, 1986-yildan O'zbekiston Ministrlar Sovetiraisining o'rinbosari, Respublika Davlat Plan Qo'mitasining raisi vazifasini bajardi. 1986-yil dekabrda Qashqadaryo viloyati partiya ko'mitasining birinchi kotibi, 1989-yil iyunidan

O'zbekiston KP Markaziy Qo'mitasining birinchi kotibi, 1990-yil, 24-martdagi O'zbekiston Respublikasi Oliy Kengashi sessiyasida O'zbekiston Respublikasi Prezidenti etib saylandi. Islom Karimov 1991 -yil, 29- dekabrda birinchi bor muqobillik asosida o'tkazilgan umumxalq saylovida O'zbekiston Respublikasining Prezidenti etib saylandi. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 89- moddasiga muvofiq u ayni vaqtda O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining raisi hamdir. I.A.Karimov 1991-yil, 31-avgustda Toshkentda O'zbekiston Respublikasining mustaqilligini e'lon qildi. O'zbekistonning mustaqillik yillaridagi ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy, madaniy, ma'naviy va xalqaro maydonda erishgan muvaffaqiyatlari va yutuqlari Islom Karimov nomi bilan bog'liq.

Xulosa va natijalar. Yurtimiz tarixida qanday kunlarni boshidan kechirgani haqida o'rganishdir. Yurtimiz mustaqillikka erishgungacha bo'lgan vaqtda SSSR qaramida bo'lgan. Bu davrda juda ko'plab qiyinchiliklarni boshidan o'tkazdi. Ko'plab davlat arbobi va ziyoli shaxslar "Paxta ishi" deb nomlangan siyosat qurboni bo'lishgan. Ammo mustaqillikka erishganidan so'ng bu qora kunlar xalqimiz hayotidan qora tushdek o'tib ketdi va hozirgi kunda mamlakatimiz yanada rivoj topmoqda.

ADABIYOTLAR:

1. 2017-2021 йилларда Ўзбекистан Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йуналиши бўйича Х,аракатлар стратегияси. - Тошкент: Маънавият, 2017.
2. O'zbekiston tarixi. 2-3-kitob. Mustaqil O'zbekiston tarixi. T.Sharq. 2011
3. Мустикал Ўзбекистан тарихининг дастлабки саҳифалари. - Тошкент, 2000.
4. Мустикал Ўзбекистан тарихи. Масъул муҳаррир А.Сабилов. - Тошкент: Академия, 2013.

5. Мустакиллик: Изохли илмий-оммабоп лугат // М.Абдуллаев ва бошқалар: тулдирилган учинчи нашр. - Тошкент: Шарк, 2006.
6. Новейшая история Узбекистана. Руководитель проекта и редактор:
7. Усмонов Қ. ва бошқалар. Узбекистан қарамлик ва мустакиллик йилларида. Т., Укитувчи, 1996.
8. Shaxnozaxon, K. (2023). JADID ZIYOLILARINING MILLIY MA'NAVIY ATIMIZDAGI AHAMIYATI. ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ, 20(7), 35-38
9. Shaxnozaxon K. (2023). JADID MA'RIFATPARVARCHLIK NAMOYONDALARINING IJTIMOIIY-SIYOSIY, FALASAFIY QARASHLARI. World scientific research journal, 15(1), 234-238.
10. Keldiyeva, S. (2024). TURKISTONDAGI JADID YANGI USUL MAKTABLARINING AHAMIYATI. Interpretation and researches, (4 (26))